

LEESONTWIKKELINGEN UIT DE AFGELOPEN 10 JAAR NADER BEKEKEN

Dr. Kees Vernooy
(CPS)

Motto

*‘Goed leren lezen is een mensenrecht’
(Lyon, 2001).*

1. Het belang van goed leren lezen voor de leerling

- Schoolloopbaan
- Plaats in de maatschappij

Maar: goed leren lezen is geen vanzelfsprekendheid!

Leren lezen is niet vanzelfsprekend!

Een aantal gegevens:

- 1,5 miljoen functioneel analfabeten
- 7% van de 15-jarigen kan niet lezen

GOED LEREN LEZEN IS OOK

Preventie van

- *sociaal-emotionele problemen*
- *gedragsproblemen*
- *schoolverzuim*
- *analfabetisme*
- *werkeloosheid*
- *criminaliteit!*

Zorgpunten van de inspectie (Van de Grift 2006)

- Onvoldoende afstemming groep 1/2 en 3 m.b.t. taal/lezen (inclusief problematiek kleuterschoolverlenging);
- Onvoldoende omgaan met verschillen in groep 3 en 4 bij lezen. Twee van de drie leerkrachten doen dit niet, hetgeen tot gevolg heeft dat 15% van de kinderen niet goed leert lezen in groep 3; in groep 4 verdubbelt de leesuitval;
- 25% van de leerlingen verlaat met een groep 6 leesniveau de basisschool;
- 25% van de leerlingen heeft in het 1^e jaar VMBO moeite met het lezen van teksten.

Ander probleem (Twist e.a., 2004)

Kinderen uit Nederland en de Verenigde Staten hebben de meest negatieve attitude ten opzichte van lezen.

Kervezee (NRC, 7 februari 2006)

‘Op dit moment zit een vijfde tot een kwart van de leerlingen aan het einde van groep 8 qua technisch lezen op het niveau van groep 6. Daar maak ik me zorgen over. Dat kun je niet omschrijven als een goed resultaat van ons primair onderwijs’.

Meer of minder leesproblemen in de periode 1995-2005?

- Commissie Evaluatie Basisonderwijs (1994):
Het grootste probleem is de uitval in **groep 3** tijdens het aanvankelijk lezen:
8 à 9% van de leerlingen;
- Struiksma 2003/Inspectie 2006: uitval in **groep 3** tijdens het leren lezen **15%**

Verklaring zorgelijke gegevens

Vooraf kwaliteitsproblemen in het onderwijs!

Inspectie (2006): leesprofessionaliteit van de leerkracht.

Veel voorkomende kwaliteitsproblemen

- Geen doelgericht onderwijs of te lage doelen
- Hiaten in het leesaanbod
- Slechte methode (geen goede leestheorie; mythen, etc.)
- Methode niet volledig behandelen
- Onvoldoende of geen goede instructie
- Onvoldoende tijd voor lezen
- Onvoldoende tijd voor zwakke lezers
- Verkeerde kijk op zwakke lezers
- Onvoldoende leesdeskundigheid leerkracht
- Onvoldoende aandacht schoolleiding voor taal/lezen
- Onvoldoende aandacht automatisering
- Individuele leerlijnen/slechte differentiatie
- Orthotheekprogramma's

Convergerende opvattingen Nederlandse leesdeskundigen

- Leren lezen gaat niet vanzelf, het moet geleerd worden. De rijpingsgedachte wordt van de hand gewezen.
- In de kleutergroepen moet systematisch aandacht worden besteed aan vaardigheden die van belang zijn om succesvol te leren lezen.
- Leraren zouden hun methode voor aanvankelijk lezen in groep 3 volledig moeten behandelen en voldoende tijd moeten inplannen.
- Ook na groep 3 moet er nog tijd aan onderwijs in technisch lezen besteed worden.
- Scholen zouden per leerjaar minimumdoelen voor het lezen moeten vaststellen.
- Zwakke lezers moeten zo vroeg mogelijk worden gesignaleerd en zo snel mogelijk hulp krijgen.
- Zwakke lezers hebben vooral behoefte aan extra instructie- en oefentijd.

2. Opbrengst leeswetenschappen

Waren in de periode 1995-2000 zeer productief!

Wat kenmerkt een goede lezer?

- Kan vlot lezen
- Beschikt over een goede woordenschat
- Beheerst een aantal leesstrategieën

Wat moeten leerlingen op het einde van het primair onderwijs kunnen?

Minimaal teksten van het niveau *AVI-9 vlot en met begrip* kunnen lezen.

Voldoende resultaat voor begrijpend lezen op Cito Eindtoets.

Gegevens m.b.t. begrijpend lezen

- Een zeer hoge correlatie tussen vlot lezen en begrijpend lezen (.80)
- Een zeer hoge correlatie tussen woordenschat en begrijpend lezen (.80).
- Leesstrategieën doen ertoe. Voorwaarden:
 - vlot kunnen lezen
 - goede woordenschat

Integratie drie dimensies

woordenschat ↘

leesstrategieën → kwaliteit begrijpend lezen

vlot lezen ↗

3. Hoe kunnen alle leerlingen goede lezers worden?

Aandacht voor:

- Hoofdgebieden taal/lezen
- Kenmerken effectief onderwijs
- Goede kijk op risicolezers
- Goede leesprofessionaliteit

- Zeven hoofdgebieden om van kinderen goede lezers te maken

- Mondelinge taalvaardigheid/spraak-/taalontwikkeling;
- Ervaringen met geschreven taal, waaronder letterkennis;
- Vaardigheden op het gebied van fonemisch bewustzijn;
- De letter- klankkoppeling;
- De vaardigheid om vlot te lezen;
- De ontwikkeling van de woordenschat;
- Het kunnen toepassen van begrijpend leesstrategieën.

Hempenstall (2005)

IQ is geen sterke voorspeller van leessucces, terwijl men dat dikwijls denkt.

Fonemisch bewustzijn is echter wel een sterke voorspeller.

Belang van automatisering leesvaardigheid in groep 3 - 5

Bij risicolezers moet de automatisering centraal staan:

- de automatisering van de letters;
- de automatisering van de letter-klankkoppeling;
- de automatisering van het mkm-niveau;
- etc.

- Andere pijlers (kenmerken effectief onderwijs)

1. Het stellen van duidelijke doelen
2. Het beschikken over een goede methodische lijn
3. Voldoende tijd
4. Convergerende differentiatie
5. Effectieve instructie
6. Vroegtijdig signaleren en reageren
7. Monitoren taal-/leesontwikkeling
8. Goede professionaliteit

- Een andere kijk op risicolezers

Wat we dachten: kinderen met leesproblemen vereisen heel andere instructie (bijvoorbeeld aandacht voor hun leerstijl, visuele training, inzetten orthotheekprogramma's, een lager tempo, etc.).

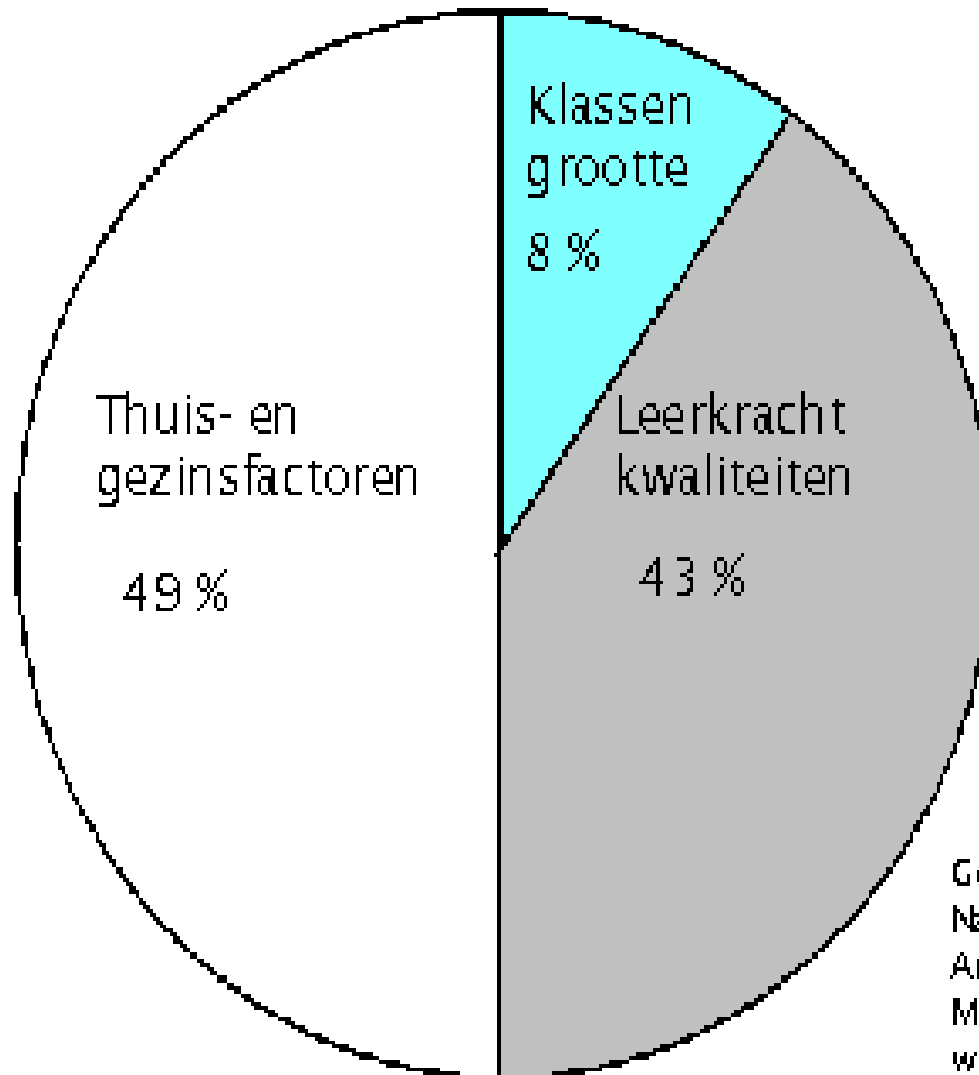
Wat we nu weten: kinderen met leesproblemen zijn succesvoller wanneer ze goede instructie krijgen met betrekking tot de leesvaardigheden die alle leerlingen moeten verwerven. Dit kan door:

- meer tijd voor instructie;
- zorgvuldig opgebouwde instructie;
- meer coaching en oefening;
- meer expliciete directe instructie (instructie met veel voorbeelden);
- meer zorgvuldig volgen van de leesontwikkeling en op basis daarvan de instructie en het programma aanpassen.

- Het beschikken over een goede leesprofessionaliteit

Veel onderzoek laat volgens Darling-Hammond (1998) zien, dat de kwaliteiten van de leraren het meest bepalend zijn voor de leerlingresultaten.

Het geschatte aandeel van de verklaarde variantie in lees- en rekenscores

Gebaseerd op informatie gepresenteerd in:
National Commission on Teaching and
America's Future. (1997). *Doing What
Matters Most*, p. 8-9
www.tc.columbia.edu/~teachcomm

HET BELANG VAN INSTRUCTIE

Recent onderzoek laat volgens *Allington (2001)* de geweldige impact van kwalitatief hoogstaande groepsinstructie zien:

‘Risicoleerlingen deden het bij goede leerkrachten net zo goed als gemiddelde leerlingen bij zwakke leerkrachten. Niets was effectvoller voor risicoleerlingen dan de kwaliteit van de leerkracht; de kwaliteit van de leerkracht voorspelt de resultaten van de kinderen. Te lang hebben we dit fundamentele aspect van het onderwijs genegeerd.

4. Zijn betere leesresultaten haalbaar?

Ja, mits aandacht voor:

- de hoofdgebieden
- kenmerken effectief onderwijs

Maar ook voor:

- betrokkenheid ouders
- onderwijskundig leiderschap schoolleiding
- leesprofessionaliteit leerkracht

- Leesgegevens uit het BOV-project

De 30 BOV-scholen haalden:

- **eind groep 3** een gemiddeld AVI-niveau van **3.11**;
- **eind groep 4** was het gemiddelde AVI-niveau **6.36**.

Onderzoek van de Universiteit van Utrecht liet verder zien, dat:

- eind groep 3 **4,7%** van de kinderen en
- eind groep 4 **7,9%** van de kinderen het gestelde minimumdoel niet hadden gehaald, terwijl aan het begin van groep 3 **21.6%** van de kinderen een potentiële risicolezer was.

- Effectiviteit LISBO- en VLOTscholen

● LISBO

Algemeen:

193 ll'n: 2.42

Leesweg Plus:

101 ll'n: 2.51

Estafette:

28 ll'n: 2.54

RALFI:

64 ll'n: 2.23

Stagnerende lezers:
6%

● VLOT

Algemeen:

265 ll'n: 2.83

Leesweg Plus:

132 ll'n: 3.12

Estafette:

80 ll'n: 2,52

RALFI:

53 ll'n: 1,71

Stagnerende lezers:
12,7%

5. Tot slot: een uitspraak van Robert Slavin

'Kinderen leesproblemen laten krijgen die mogelijksterwijs voorkomen hadden kunnen worden, is inhumanaan'.